

Nr 5.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 januari 1951 dagtecknad proposition, nr 82, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Förordning med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har hushållningssällskap anordnat kontroll av hälsotillståndet i svinbesättningar, äger veterinärstyrelsen, om den finner formerna för kontrollen betryggande, medgiva att veterinär som handhar kontrollen må, under förutsättningar som styrelsen anger, meddela friskförklaring för ansluten besättning.

I friskförklaring skall angivas att den icke äger giltighet längre än till viss dag efter förklaringens avgivande. Friskförklaring skall genast återkallas, om tecken på sjukdom yppas i besättningen.

2 §.

Svin må icke utbjudas till försäljning eller säljas under beteckning som anger eller giver sken av att djuret är fritt från sjukdom eller härrör från frisk besättning, med mindre friskförklaring som avses i 1 § gäller för den besättning djuret tillhör eller djuret förvärvats från friskförklarad besättning och ej därefter sammanförts med djur, som tillhör eller förvärvats från icke friskförklarad besättning.

Ej heller må utan tillstånd av veterinärstyrelsen svin säljas under beteckning som sägs i första stycket, med mindre djuret är försett med märke, utvisande från vilken besättning det härrör. Närmare bestämmelser om dylik märkning meddelas av veterinärstyrelsen.

3 §.

Därest smittsamma svinsjukdomar, å vilka epizootilagens bestämmelser ej äro tillämpliga, icke förekomma inom visst län eller del därav eller sådana

sjukdomar där ha allenast synnerligen ringa utbredning, må Kungl. Maj:t förordna att området skall utgöra skyddat område. Har sådant förordnande meddelats, må svin icke införas till området, med mindre de i 2 § första stycket angivna villkoren för försäljning under där avsedd beteckning äro uppfyllda. Närmare bestämmelser rörande villkoren för införseln meddelas av veterinärstyrelsen, som ock må medgiva undantag från införselbudet, om särskilda skäl äro därtill.

Utän hinder av vad i första stycket stadgas må svin, i den ordning veterinärstyrelsen föreskriver, föras genom skyddat område så ock för omedelbar nedslaktning införas till offentligt slakthus eller kontrollslakteri i sådant område.

4 §.

Förseelse mot 2 eller 3 § straffas med dagsböter. Böterna tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1951.

Intill den 1 januari 1953 skall vad i förordningen är stadgat om hälsokontroll, anordnad av hushållningssällskap, gälla även dylik kontroll som vid förordningens ikraftträdande finnes anordnad av slakteriorganisation.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 355 av herr Nilsson, Hjalmar, m. fl. och nr 359 av herr Johansson, John, m. fl. samt inom andra kammaren nr 459 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. och nr 475 av herr Norup m. fl.

I motionerna I: 355 och II: 459, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den föreslagna förordningens ikraftträdande skall uppskjutas till den 1 januari 1953.

I motionerna I: 359 och II: 475, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av 1 § i förordningen, att hälsokontroll, anordnad av hushållningssällskap eller slakteriförening, må av veterinärstyrelsen godkännas, och att i samband därmed förordningens sista stycke måtte strykas.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen framlagda förslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen och statens veterinärmedicinska anstalt ha i gemensam skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 augusti 1949 framlagt förslag rörande hälsokontroll av svinbesättningar.

Över förslaget ha, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens livsmedelskommission, Hushållningssällskapens förbund efter hörande av förvaltningsutskotten i Stockholms läns och stads ävensom Östergötlands, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skara-

borgs, Västmanlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens läns samt Kalmar läns södra hushållningssällskap, Sveriges lantbruksförbund, Svenska chefveterinärföreningen, Svenska länsveterinärföreningen och Svenska distriktsveterinärföreningen, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska svinavelsföreningen, Svenska veterinärläkareföreningen och Sveriges slakteriförbund.

I propositionen har *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, anfört följande.

»Svinskötseln är en av jordbrukets viktigaste inkomstkällor. Värdet av fläskproduktionen beräknas sålunda exempelvis för innevarande regleringsår till ej mindre än omkring 400 miljoner kronor. Det är under sådana förhållanden klart, att det är av stor betydelse att svinens sjukdomar skola bekämpas så effektivt som möjligt. Om åtgärder mot vissa sjukdomar hos svin, främst svinpest, äro även bestämmelser meddelade i epizootilagen. Det finnes emellertid därutöver åtskilliga sjukdomar — till exempel svininfluensa, nyssjuka och rödsjuka — vilka äro relativt vanliga inom svinbesättningarna och årligen åsamka svinskötseln stora förluster. Såsom framhållits i det nu föreliggande förslaget torde det stå utom tvivel att en minskning av förekomsten av sistnämnda sjukdomar skulle avsevärt höja det ekonomiska utbytet av svinskötseln. Ett bekämpande av bland annat dessa sjukdomar har även på åtskilliga håll redan inletts genom den verksamhet, som igångsatts särskilt med stöd av slakteriorganisationer och hushållningssällskap. Anslutningen härtill är emellertid ännu förhållandevis ringa.

Det förslag, som ämbetsverken framlagt, innebär att det allmänna i fortsättningen skall stöda ifrågavarande verksamhet. Detta stöd skall ges på två olika vägar. Den ena av dessa är statsbidrag. Den andra är att genom statliga åtgärder skapa fastare former för verksamheten och förebygga att djur, som ej varit underkastat en betryggande hälsokontroll, utbjudes under beteckning som angiver eller giver sken av att djuret är fritt från sådana sjukdomar, som kontrollen avser, eller härrör från frisk besättning. Som en åtgärd för att öka anslutningen till hälsokontrollen böra slutligen betraktas de bestämmelser om galtbesiktningstvång, som förslaget innehåller.

Det har i vissa yttranden gjorts gällande, att ifrågavarande sjukdomars natur och smittvägar ännu äro ofullständigt kända, och med anledning därav ifrågasatts, huruvida tiden verkligen är mogen för ett statligt ingripande. Med anledning härav vill jag framhålla, att det givetvis är önskvärt att full klarhet skall vinnas i dessa frågor. Det torde även kunna förutsättas att det forskningsarbete härom, som nu pågår, skall fortsättas. Oberoende av vad som kan framkomma vid det fortsatta forskningsarbetet torde det dock bland annat genom de goda resultat, som vunnits av den hittillsvarande bekämpningsverksamheten, redan nu vara klart att sjukdomarnas spridning står i direkt samband med de förhållanden inom avelsbesättningarna och de smågrisproducerande besättningarna, som man avser att förbättra genom den föreslagna hälsokontrollen.

Med hänsyn till vad nu anförts ansluter jag mig till den uppfattning, som

framförts i förslaget och även delats av det övervägande antalet remissinstanser, nämligen att det allmänna i fortsättningen bör främja den hälsokontroll över vissa svinbesättningar, som redan igångsatts på initiativ av olika organisationer.

Vad angår de åtgärder, som böra vidtagas för detta ändamål, kan jag dock — särskilt i nuvarande ekonomiska läge — icke förorda att statsbidrag skall utgå till verksamheten. Ett sådant bidrag är enligt min mening ej heller erforderligt. Kontrollen bör nämligen medföra sådana fördelar för ägarna av de deltagande besättningarna — i form av förbättrat hälsotillstånd hos besättningarna och ökade möjligheter att utfå tillfredsställande pris vid försäljning av djur från dessa — att en tillräcklig anslutning bör kunna ernås efter hand även utan sådant bidrag. Ej heller kan jag i nuvarande läge förorda att veterinärstyrelsen skulle äga att själv igångsätta dylik kontrollverksamhet.

Däremot finner jag det motiverat att det allmänna skall vidtaga sådana åtgärder, som i övrigt kunna vara ägnade att främja anslutningen till kontrollen och förebygga att de resultat, som kunna ha uppnåtts vid bekämpandet av här avsedda sjukdomar, skola spolieras. Vad som härvid främst synes böra komma i fråga är att förebygga att djur, som ej varit underkastat hälsokontroll, utbjudes under beteckning, som angiver eller giver sken av att djuret är friskt eller härrör från frisk besättning. Uppställes en dylik föreskrift och straffbelägges överträdelse av densamma bör detta uppenbarligen vara ägnat att dels ge särskilt köparna av smågrisar större möjligheter att förskaffa sig friska djur, dels öka anslutningen till dylik hälsokontroll. Jag kan alltså ansluta mig till ämbetsverkens förslag på denna punkt. En föreskrift av detta innehåll torde bland annat medföra att beteckningen premiegris endast får användas å svin från friskförklarad besättning.

För att deltagande i hälsokontroll skall tillerkännas sådan betydelse som nyss nämnts, måste det uppenbarligen krävas, att kontrollen är anordnad på ett betryggande sätt. Bland annat med hänsyn härtill torde ur nu ifrågavarande synpunkt i princip endast böra godtagas kontroll, som anordnats av hushållningssällskap. Inom dessa torde nämligen främst vara att finna den sakkunskap som, med hänsyn till att diagnosticerandet av ifrågavarande sjukdomar till huvudsaklig del grundar sig på kliniska iakttagelser, måste krävas av de veterinärer, vilka skola utföra de nödvändiga undersökningarna. Sällskap, som ej självt har veterinäravdelning, bör, därest sådan avdelning finnes vid något angränsande sällskap, efter överenskomelse med det sistnämnda kunna anordna hälsokontroll med anlitan av dettas veterinäravdelning. Det bör även stå sällskap fritt att, vare sig veterinäravdelning finnes eller ej, anlita distriktsveterinär för hälsokontrollen, där est denne har den speciella sakkunskap, som behövs för ändamålet. Under en övergångstid bör därjämte av slakteriorganisation bedriven hälsokontroll kunna godkännas såsom likvärdig med en av hushållningssällskap anordnad kontroll.

Såsom en allmän förutsättning torde härjämte böra uppställas att veterinärstyrelsen finner kontrollen vara anordnad på ett betryggande sätt.

Det bör givetvis ankomma på vederbörande hushållningssällskap att självt avgöra, huruvida det vill anordna sådan kontroll som nu nämnts. Även deltagandet i hälsokontrollen bör vara frivilligt. Med anledning av vad som i ett par yttranden anförts om att avelsbesättningar borde vara skyldiga att deltaga i kontrollen må framhållas, att man enligt min mening har anledning räkna med att deltagande i hälsokontrollen skall visa sig ha så stort värde, att flertalet avelsbesättningar av betydelse för svinskötseln i landet komma att vara beredda att ansluta sig till sådan kontroll.

Den nu föreslagna hälsokontrollen bör självfallet icke innebära att den, som anordnar kontrollen, skall övertaga hälsovården i dess helhet i fråga om besättningen. Kontrollen bör i stället inriktas på att, så långt detta är möjligt, klargöra huruvida någon av de åsyftade sjukdomarna förekommer inom besättningen ävensom att ge allmänna anvisningar om vad som bör iakttagas för att förebygga eller motverka sådan sjukdom. Den erforderliga behandlingen vid akuta sjukdomsfall ävensom vaccinbehandling och liknande åtgärder böra sålunda ej inrymmas inom kontrollen.

Såsom ett led i strävandena att sanera svinbesättningarna och vinna tillräcklig anslutning till det frivilliga bekämpandet ha ämbetsverken vidare förordat att områden, där nu avsedda sjukdomar icke förekomma eller endast ha ringa omfattning, skulle kunna förklaras för skyddsområden. Innebörden av en sådan förklaring skulle vara, att svin icke skulle få införas till området, med mindre det uppfyllde de nyss angivna fordringarna för erhållande av beteckningen premiegräs eller liknande beteckning. Härjämte ha ämbetsverken ansett att i område med galtbesiktningstvång galt ej borde godkännas, med mindre den härrörde från friskförklarad besättning.

Mot den förra av dessa bestämmelser har jag i princip intet att erinra. Den bör emellertid uppenbarligen endast avse sjukdomar som äro smittsamma. Såsom ämbetsverken sjäva framhållit torde vidare en dylik bestämmelse böra tillämpas med stor försiktighet, och i vart fall för närvarande torde det icke böra ifrågasättas att något annat område än Gotlands län — där sådant redan gäller — skulle förklaras för skyddsområde. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vilka områden, som skola utgöra skyddsområden.

Däremot kan jag ej ansluta mig till tanken, att hälsokontrollen skulle förknippas med en utvidgning av bestämmelserna om galtbesiktningstvång. Vad ämbetsverken här föreslagit skulle nämligen, såsom även framhållits i ett yttrande, i själva verket innebära att innehavarna av avelsbesättningar bleve tvingade att ansluta dessa till hälsokontrollen. Ett sådant tvång torde emellertid, på sätt jag redan tidigare påpekat, icke vara nödvändigt för att verksamheten skall ge ett tillfredsställande resultat.

De nu föreslagna bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1951.»

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär främst ett skydd för de beteckningar å svin varigenom svinen förklaras fria från sjukdom eller anges komma från frisk besättning. Den ägare av svinbesättning, som icke vill ansluta sig till i förslaget angiven verksamhet för hälsokontroll av svinbesättningar, förbjödes nämligen att utbjuda svin under sådan beteckning som nu nämnts. Förslaget medför däremot i regel icke hinder för försäljning av svin, såvida dylik beteckning icke användes. Till s. k. skyddat område skola emellertid få införas endast sådana svin, som få försäljas under förenämnd beteckning. Departementschefen anser, enligt vad propositionen utvisar, att såsom skyddsområde icke f. n. kan komma i fråga annat område än Gotlands län. Hälsokontrollen skall enligt Kungl. Maj:ts förslag under veterinärstyrelsens överinseende handhavas av hushållningssällskap samt, intill den 1 januari 1953, av de slakteriorganisationer, som redan vid förordningens ikraftträdande bedriva dylik verksamhet. Förordningen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1951.

Det synes utskottet vara av väsentlig betydelse för kampen mot svinsjukdomarna att en sådan frivillig hälsokontroll av svinbesättningar, som f. n. flerstädes finnes, i möjlig mån främjas. Åtgärder från statsmakternas sida för att stödja denna verksamhet äro enligt utskottets mening befogade. Bestämmelser, som medföra att ägare av svinbesättningar kunna känna sig hämmade i sin näring, böra dock undvikas. Kungl. Maj:ts förslag torde ur dessa synpunkter vara väl avvägt. Utskottet vill understryka departementschefens uttalande, att bestämmelsen om skyddsområde skall tillämpas med stor försiktighet. Så bör ett område icke förklaras vara skyddsområde, förrän visshet vunnits att tillförseln av smågrisar till området är tryggad även med den restriktion på införseln av svin som en dylik förklaring innebär.

I motionerna I: 359 och II: 475 har yrkats på en allmän regel att även slakteriförening måtte få handhava hälsokontrollen. Motionärerna, som framhållit slakteriorganisationernas hittillsvarande gagnande verksamhet på området, ha pekat på möjligheten av att hushållningssällskap icke anser sig kunna anordna kontrollen. Enligt utskottets mening är det otvivelaktigt att slakteriorganisationernas medverkan i förevarade verksamhet varit en av förutsättningarna för att man kunnat uppnå de resultat till vilka den hunnit. Denna medverkan torde även i framtiden bli värdefull. I likhet med departementschefen och på de skäl han anfört anser emellertid utskottet att i princip endast kontroll, som anordnats av hushållningssällskap, bör godtagas. Den kontroll slakteriorganisationerna må kunna utöva för hälsokontrollen å svin bör alltså inordnas i den av hushållningssällskapen ledda kontrollen. Ordalagen i den föreslagna förordningen lägga ej hinder i vägen för ett nära samarbete mellan hushållningssällskap och slakteriförening i fråga om den kontroll, för vilken ansvaret och ledningen vilar på sällskapet. Utskottet förutsätter, att hushållningssällskapen beredas möjligheter att

anordna ifrågavarande kontroll, där behov av den finnes. Med hänsyn till vad nu sagts kan utskottet icke tillstyrka bifall till här berörda motioner.

För motverkande av svinsjukdomarna äro — som även betonats i motionerna I: 355 och II: 459 — också andra åtgärder behövliga än de som inbefattas i Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Ytterligare vetenskaplig forskning samt ökning av antalet veterinärer utbildade på området kunna nämnas såsom önskvärda förstärkningar av möjligheterna att bekämpa svinsjukdomarna.

Enligt gällande rätt äger var och en utbjuda svin till försäljning under angivande av att djuret är fritt från sjukdom eller härrör från frisk besättning. Förutsättning är endast att den beteckning, under vilken djuret utbjudes, motsvarar verkligheten. Förordningen kommer alltså att hindra den ägare av friska djur (eller av djur från frisk besättning), vilken icke anslutit sig till hälsokontrollen, att utbjuda (eller försälja) svin under beteckningar, som han kanske tidigare använt. Det synes utskottet då befogat att ikraftträdandet av förordningen något uppskjutes för att skapa möjligheter för personer, vilkas svinbesättningar hittills icke stått under kontroll, att hinna anpassa sin uppfödning och kontroll av svin efter veterinärstyrelsens föreskrifter, så att besättningarna kunna inordnas under hälsokontroll, som står under hushållningssällskap. Olägenheterna av ett dylikt uppskov kunna förmodas bli mycket begränsade. Utskottet anser att förordningen bör träda i kraft den 1 januari 1953 och tillstyrker alltså motionerna I: 355 och II: 459. I samband därmed bör datum i övergångsbestämmelsen beträffande slakteriorganisation lämpligen ändras till den 1 januari 1954.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till förordning — måtte med bifall till motionerna I: 355 och II: 459 antaga nämnda förslag med den ändringen, att förslagets två sista stycken erhålla följande lydelse:

»Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1953.

Intill den 1 januari 1954 skall vad i förordningen är stadgat om hälsokontroll, anordnad av hushållningssällskap, gälla även dylik kontroll som vid förordningens ikraftträdande finnes anordnad av slakteriorganisation.»

B. att motionerna I: 359 och II: 475, i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 april 1951.

På tredje lagutskottets vägnar:

ÅKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Carl Eriksson, Nils A. Larsson, Eskilsson, Ivar Persson, Grym, Uhlén* och Pålsson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Stjärne, Ericsson i Sörsjön, Åhman, Andersson i Mölndal, Johansson i Torp, Jansson i Aspeboda och Larsson i Karlstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Eskilsson*, som ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag — — — (lika med utskottet) — — — 1 juli 1951.

Det synes — — — (lika med utskottet) — — — förklaring innebär.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — den hunnit. Med hänsyn till att enligt departementschefens uttalande statsbidrag till den av hushållningssällskapen bedrivna kontrollverksamheten icke kommer att utgå, blir omnämnda medverkan från slakteriorganisationernas sida nödvändig jämväl för framtiden. För en sådan medverkan talar också vad i förenämnda motioner anförts om de praktiska fördelar, denna skulle erbjuda genom den fortlöpande kontroll av hälsotillståndet som slakteriorganisationerna utöva både beträffande de smågrisproducerande besättningarna och i fråga om de till slakteriorganisationerna levererade slaktdjuren. Som en förutsättning för att hälsokontrollen må anförtras jämväl åt slakteriorganisationerna skall enligt utskottets mening gälla att överinseendet över verksamheten utövas av veterinärstyrelsen och att verksamheten står öppen också för sådana, som icke äro medlemmar i organisationerna. Det sagda föranleder visst tillägg till förordningens 1 § ävensom att sista stycket i övergångsbestämmelserna till förordningen utgår.

De i motionerna I: 355 och II: 459 anförda betänkligheterna mot att den föreslagna lagstiftningen skulle träda i kraft redan den 1 juli 1951 finner utskottet vara mindre väl grundade. I likhet med departementschefen anser utskottet, att från det allmännas sida så snart som möjligt böra vidtagas åtgärder till befrämjande av den hälsokontroll över vissa svinbesättningar, vilken redan ingångsatts på initiativ av olika enskilda organisationer. Den föreslagna förordningen bör därför träda i kraft vid i propositionen angiven tidpunkt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till förordning — måtte med bifall till motionerna I: 359 och II: 475 antaga nämnda

förslag med de ändringarna, att 1 § erhåller följande lydelse:

»1 §.

Har hushållningssällskap — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — ansluten besättning.

Vad nu stadgats för det fall att hushållningssällskap anordnat hälsokontroll skall, där särskilda skäl därtill föranleda, gälla jämväl, då kontrollen anordnats av slakteriorganisation.

I friskförklaring — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — i besättningen.»

samt att övergångsbestämmelsernas sista stycke utgår;

B. att motionerna I: 355 och II: 459 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.